

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Dit programma gaat over vrijetijdsbesteding, zowel door inwoners als recreanten. Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken en evenementen. Voor de leefbaarheid van de dorpen is het bestaan van verenigingen essentieel. Sportbeoefening en vrijetijdsbesteding in verenigingsverband is daarom een wezenlijk onderwerp voor gemeentelijk beleid. Het accent ligt op gezondheid, sociale cohesie en participatie.

Kaderstellende documenten

Puur Cultuur – Kadernota cultuurbeleid 2012-2022
 Notitie Beleidskeuzes Cultuurnota 2012-2022
 Aktualisaasje Frysk Taalbelied – Frysk en Fierder 2014-2018
 Subsidieregeling Cultuurpromotie Opsterland 2016
 Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2021
 Nota Kansen Benutten 2016-2020

Thema Cultuur

Thema Cultuur

Cultuur draagt bij aan de verbetering van de leefbaarheid van Opsterland, en aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners.

Dit is uitgevoerd door de verlening van subsidies in het kader van de regelingen Cultuur Promotie en Cultuur Educatie.

Doelstellingen

Het cultureel klimaat draagt bij aan de leefbaarheid van Opsterland

Maatregelen

Openbare bibliotheken dragen bij aan de participatie van onze inwoners aan de samenleving

Wij nodigen de bibliotheek uit om bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van onze inwoners van jong tot oud. De focus van bibliotheken wordt steeds meer verlegd van het uitlenen van boeken naar het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare groepen en het ondersteunen van en bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Met activiteiten als het Digi-Taalhuis en de Bibliotheek op School draagt de bibliotheek bij aan het bevorderen van taalvaardigheid van kinderen en volwassenen.

■ **Kwaliteit**

De subsidieverlening aan de bibliotheek in 2020 heeft plaatsgevonden conform de geldende afspraken. In 2021 worden nieuwe afspraken gemaakt. We doen dit langs de programmalijnen uit het beleidsplan van de bibliotheek en op basis van een uitvoeringsprogramma en een productencatalogus.

Wij stimuleren en faciliteren culturele initiatieven

Wij evalueren en herzien de subsidieregeling Cultuurpromotie.

■ **Kwaliteit**

In lijn met de aanbevelingen van de Rekenkamer Opsterland zijn gesprekken gevoerd met het culturele veld over mogelijke verbeteringen in de subsidieregeling Cultuur Promotie. Een

evaluatieonderzoek is uitgevoerd. Een voorstel voor aanpassing van de regeling zal in 2021 aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

In 2020 zijn 36 subsidies verleend. Een groot deel van deze subsidies kon door de rijksmaatregelen voor de coronacrisis niet door gaan en zijn retour gekomen. Een aantal activiteiten zijn doorgeschoven naar 2021 in afwachting van versoepeling van de maatregelen.

Wij stimuleren de culturele ontwikkeling van kinderen

Maatregelen

Wij bieden cultuureducatie aan

■ Kwaliteit

De regeling Cultuur Educatie 2018-2022 is ook in 2020 uitgevoerd, voorzover dat mogelijk was binnen de beperkingen die ontstonden door de rijksmaatregelen om de corona-crisis te beheersen.

De bijdragen aan de deelnemende onderwijsinstellingen zijn verleend.

Wij faciliteren het onderwijs en het culturele veld met de inzet van een cultuurcoach

■ Kwaliteit

De cultuurcoach heeft zijn werkzaamheden zo goed mogelijk uitgevoerd binnen de beperkingen die door de rijksmaatregelen voor de coronacrisis werden opgelegd.

Wy wolle de Fryske taal werkenber en tagonklik hâlde

Maatregelen

Wy stimulearje dat ús ynwenners en de meiwurkers fan de gemeente Opsterlân it Frysk sprekke en brûke

■ Kwaliteit

Ek yn 2020 is it besteande Frysk Taalbelied sa goed mooglik útfierd. Troch meinammen by de Pablyksbalie oan te jaan, dat besikers Frysk prate meie, is besocht ynwenners safolle mooglik út te noegjen om Frysk te brûken.

Yn 2020 is in Starnotysje Frysktaalbelied 2021-2025 opsteld, dy't yn 2021 liede moat ta in nij en breed droegen Frysk Taalbelied. Yn it noch op te stellen útfieringsplan, krijt de ûnder oaren de posysje fan it Frysk yn it ûnderwiis syn plak.

Thema Toerisme en recreatie

Thema Toerisme en recreatie

Opsterland is een aantrekkelijke groene gemeente waar het goed toeven is. Toerisme en Recreatie vormen een belangrijke economische factor voor Opsterland.

We willen in Opsterland het economisch recreatief potentieel van ons landschap optimaal en duurzaam benutten door toeristen te verleiden tot een meerdaags verblijf in Opsterland. Daartoe moeten we ruimte

bieden voor de ontwikkeling van de toeristische sector in Opsterland. In de voorwaardenscheppende sfeer dragen we actief bij aan het optimaliseren van de toeristische mogelijkheden binnen Opsterland.

Doelstellingen

We optimaliseren de toeristische mogelijkheden ter versterking van de lokale economie

We willen toeristen verleiden tot een meerdaags verblijf in Opsterland en ruimte bieden voor de ontwikkeling van de toeristische sector in Opsterland.

We willen in de voorwaardenscheppende sfeer actief bijdragen aan het optimaliseren van de toeristische mogelijkheden binnen Opsterland.

Maatregelen

Impuls openluchtzwembad Dúndelle in Bakkeveen

Wij investeren extra in dit zwembad om het aantrekkelijker te maken. Deze eenmalige extra investering wordt bekostigd uit het budget (incl. reserve) voor recreatie en toerisme, Kansen Benutten.

Startdatum: 23-07-2018

■ Kwaliteit

Met een deskundige en enthousiaste exploitant, klantgericht personeel, een goed onderhouden accommodatie en enkele gerichte aanpassingen kan recreatiecentrum Dúndelle nog lange tijd een belangrijke rol blijven spelen voor inwoners en ondernemers van Bakkeveen en de vele bezoekers van het dorp en de omliggende regio. Sinds februari 2020 is Optisport de exploitant en sinds de zomer 2020 is het Toeristisch Informatiepunt (TIP) ook gevestigd in Dúndelle. Voor deze TIP hebben wij in goede samenwerking en overleg met de vrijwilligers een ruimte geschikt gemaakt.

Toeristen worden uitgenodigd om naar Opsterland te komen en om langer te verblijven in onze gemeente

De vijf gemeenten in Zuidoost-Friesland participeren in de Toerisme Regiomarketing Zuidoost-Friesland (TRZF) om zo de toeristische mogelijkheden binnen de regio Zuidoost-Friesland, en dus ook Opsterland, te versterken.

Het plan van aanpak van de TRZF geeft een nieuwe positionering aan van Zuidoost Friesland als Het Andere Friesland. De toeristische ondernemers, bewoners, gemeenten en organisaties van Zuidoost-Friesland dragen de regio uit als een fantastische en aantrekkelijke bestemming.

Toerisme en recreatie is in de Regiodeal Zuidoost Friesland een belangrijk verbindend thema.

Startdatum: 23-07-2018

■ Kwaliteit

Corona heeft een wisselende invloed gehad op onze toeristisch accommodatiehouders. Het begin van het toeristisch seizoen is lastig geweest, maar bij veel ondernemers heeft dit zich goed hersteld in de loop van het jaar. Veel Nederlanders kozen voor een vakantie in eigen land, waarbij het noordelijk deel van Nederland erg populair was. Over het algemeen heeft dit een positief effect gehad op de campings, B&B's en hotels in de gemeente Opsterland. Voor de groepsaccommodaties is het helaas een minder gunstig jaar geweest, vanwege het grotendeels uitblijven van reizen in groepsverband.

In regioverband zijn we volop doorgegaan; vanuit Toerisme Regiomarketing Zuidoost-Friesland (TRZF) zijn er verschillende werkzaamheden uitgevoerd. In het begin van 2020 werd de nieuwe

regiowebsite in gebruik genomen: www.zuidoostfriesland.nl. Zuidoost Friesland wordt vanuit TRZF nu gepositioneerd als Het Andere Friesland. Aansluitend hierop volgden online campagnes en (corona-proof) persreizen met 23 journalisten, in samenwerking met ondernemers in de regio. De persreizen waren succesvol: er werden 1,8 miljoen Nederlanders bereikt via blogs, magazines en dagbladen.

Varen in de Friese wouden: we gaan de faciliteiten aan de wal verbeteren in regionaal verband

In samenwerking met de Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost-Friesland verbeteren we het gastheerschap rond de Turfroute.

■ **Kwaliteit**

TRZF organiseerde (digitale) ondernemersbijeenkomsten om de onderlinge samenwerking te stimuleren voor het versterken van het gastheerschap rond de Turfroute. Daarnaast boden zij ondersteuning aan ondernemers met plaatsing op de digitale database binnen de regiowebsite. Ook zetten we in op promotie en marketing van de Turfroute en Het Andere Friesland via social media, website en persreizen. Vanwege corona was het niet mogelijk om routegebonden evenementen, met als thematiek de Turfroute en de historie van de regio Zuidoost-Friesland, te organiseren en/of subsidiëren.

Er is een start gemaakt met de ontwikkeling van een TOP (toeristisch overstappunt) in Nij Beets bij It Damshûs en het aanpassen van fiets- en wandelroutenetwerk rondom Nij Beets. Naar verwachting wordt dit in de zomer van 2021 opgeleverd.

We stimuleren de samenwerking in de toeristische regio De Friese Wouden

De vijf gemeenten in Zuidoost-Friesland dragen bij aan de Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost-Friesland met als doel de bestemming Zuidoost-Friesland, Het Andere Friesland, met al haar kwaliteiten op de kaart te zetten (marketing) en de gasten in het gebied van goede informatie te voorzien (gastheerschap).

■ **Kwaliteit**

Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost Friesland, voorheen stichting Toeristisch Netwerk Friese Wouden, is in 2020 gestart met het project Gastheerschap en Informatievoorziening. Een belangrijk speerpunt was het versterken van de ondernemerssamenwerking. In dit kader werden verschillende workshops gehouden. Ook binnen de organisatie van verschillende persreizen (zie: 'Toeristen worden uitgenodigd om naar Opsterland te komen en om langer te verblijven in onze gemeente') werd de samenwerking met en tussen ondernemers gezocht.

We verbeteren de fiets-, ruiters- en MTB-netwerken in regionaal verband

Voor inwoners en toeristen van de toeristische regio Zuidoost-Friesland moet het aantrekkelijk zijn om gebruik te maken van onze routenetwerken.

In regionaal verband gaan we verder met het ontwikkelen en realiseren van een ATB-routenetwerk en een men- en ruiterroutenetwerk in Het Andere Friesland.

■ **Kwaliteit**

Er is een uitvoeringsplan gemaakt voor een regionaal ATB-netwerk en een netwerk van men- en ruiterspaden in Zuidoost-Friesland. In de Regiodeal Zuidoost-Friesland is binnen het regiobrede project Recreatie & Toerisme 2020-2023 ruimte gemaakt om deze uitvoering te financieren.

We zetten ons in voor het verbeteren van de staat van de fietspaden.

Voor inwoners en toeristen moet het aantrekkelijk zijn om gebruik te maken van de fietspaden in Opsterland.

Kwaliteit

De kwaliteit van de eigen fietspaden ligt op het gewenste basisniveau. De gemeente ontwikkelt samen met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de Verenigingen van Plaatselijk Belang een plan van aanpak voor de fietspaden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in de omgeving Bakkeveen/Wijnjewoude. Samen met de provincie Fryslân en de betrokken partijen hebben we in 2020 constructief overleg gehad om in die regio de staat van de fietspaden duurzaam te verbeteren. In 2021 wordt dit overleg voortgezet met als doel concrete afspraken over de financiering en uitvoering van de verbetering van deze fietspaden.

Verbonden partijen

De gemeenschappelijke regeling Recreatieschap De Marrekrite voert diverse taken uit op het gebied van watersport, waterrecreatie en landrecreatie.

Thema Openbaar groen

Thema Openbaar groen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat en worden deze behouden voor toekomstige generaties.

De openbare ruimte is netjes en uitnodigend.

Er wordt ingezet op de bescherming en de verrijking van de biodiversiteit.

Doelstellingen

De openbare ruimte is schoon, netjes, heel en uitnodigend

Maatregelen

De openbare ruimte wordt onderhouden conform het beeldkwaliteitsplan

In 2021 wordt een nieuw Beeldkwaliteitsplan (2021-2026) vastgesteld.

Startdatum: 23-07-2018

Kwaliteit

De openbare ruimte is in 2020 onderhouden zoals vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan 2014-2018.

De opgelegde bezuiniging op gazons (€ 30.000) is gerealiseerd.

Wateroverlast wordt zoveel mogelijk voorkomen

De waterberging en afvoer van overtollig water moet op orde zijn conform de vereisten in het Beeldkwaliteitsplan en reguliere afspraken met het Wetterskip.

Startdatum: 23-07-2018

■ **Kwaliteit**

De gemeentelijke watergangen zijn in 2020 gehekkeld volgens de schouw van het Wetterskip en de overeenkomst met Stedelijk Water

We faciliteren himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

De gemeente krijgt €1,16 per inwoner per jaar (ruim €34.000) om aan het verwijderen van zwerfafval te besteden, conform vastgestelde doelstellingen. Het budget wordt voor een deel besteed aan het faciliteren van de himmelploegen en andere vrijwilligers en aan educatie bij de (basis)scholen.

Startdatum: 24-07-2018

■ **Kwaliteit**

Het doel is om in alle dorpen actieve himmelploegen te faciliteren. Inmiddels is ook in Hemrik een himmelploeg actief; dit is de 8e in de gemeente. Vanwege corona is himmelwike voor de basisscholen niet doorgedaan in 2020.

In Opsterland worden de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat

Bij ontwikkelingsinitiatieven borgen wij de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit door voor een goede inpassing te zorgen.

Maatregelen

We inventariseren en beschermen gebiedsdekkend de groene en cultuurhistorische structuren

We gebruiken ter bescherming van landschappelijke en groene elementen/structuren de in 2020 opgestelde overzichtskaart.

Startdatum: 23-07-2018

■ **Kwaliteit**

In 2020 is een start gemaakt met de inventarisatie van een digitale basis voor de overzichtskaart met landschappelijke en cultuurhistorische elementen. Deze kaart wordt in 2021 verder aangevuld en als bouwsteen gebruikt voor omgevingsvisie.

We zetten ons in voor de bescherming en de verrijking van de biodiversiteit

Opsterland kan bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit op lokale schaal. Hierbij richten we ons eerst op de openbare ruimte en daarmee het beheer en onderhoud van de gemeente zelf. Bloeiende planten zijn onmisbaar voor insecten, insecten bestuiven andere gewassen en het fruit wordt weer gegeten door dieren, en deze dieren weer door andere dieren.

Maatregelen

Bij noodzakelijke bomenkap planten wij waar mogelijk en wenselijk nieuwe bomen terug

Wanneer de boven- en ondergrondse ruimte voor het planten van nieuwe bomen in voldoende mate aanwezig is, worden bij noodzakelijke kap een of meer nieuwe bomen teruggeplant. Dit betekent niet dat er altijd 1-op-1 wordt teruggeplant, het kan ook minder of meer zijn. Daarbij wordt gekeken naar ziekeresistente soorten en soorten die de biodiversiteit bevorderen.

Startdatum: 23-07-2018

■ **Kwaliteit**

In 2020 is het Bomenbeleidsplan/bomenverordening vastgesteld. Hiermee wordt ingezet op een duurzaam bomenbestand. Het uitgangspunt in het bomenbeleidsplan is dat gezonde bomen niet gekapt worden en bij noodzakelijk kap worden er nieuwe bomen terug geplant. Verankering hiervan in de APV volgt in 2021. Tevens zal het meegenomen worden als bouwsteen in de Omgevingsvisie.

We beheren ons openbaar groen zodanig dat de biodiversiteit toeneemt

In de openbare ruimte worden potentierijke (groen)gebieden in kaart gebracht. Hierbij kan het gaan om bermen, watergangen, groengebieden en kleine, mogelijk geïsoleerde groengebieden die als 'steppingstone' kunnen dienen. Dit wordt in overleg met de dorpen uitgewerkt.

Startdatum: 23-07-2018

■ **Kwaliteit**

In 2020 is in overleg met de natuurverenigingen een derde van het areaal gazons extensief beheerd. Dit is een verdere impuls voor het vergroten van de biodiversiteit. In overleg met de dorpen wordt gekeken waar het openbaar groen diverser ingericht en/of beheerd kan worden.

In het Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte wordt een extensief beheer gericht op meer biodiversiteit geborgd.

Verbonden partijen

- Een deel van het onderhoud van het openbaar groen wordt uitgevoerd door medewerkers van de verbonden partij NV Caparis.

Thema Sport

Thema Sport

Sportief bewegen draagt bij aan een vitale samenleving.

Doelstellingen

Wij zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties die bereikbaar zijn voor iedereen

Met sport en bewegen wordt de gezondheid van onze inwoners bevorderd. Hiertoe ondersteunen wij het verenigingsleven en blijven we de komende jaren meedoen aan de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties en zetten we buurtsportcoaches in binnen het Sociaal Domein.

Maatregelen

Wij ontwikkelen een nieuwe sportaccommodatie in Gorredijk/Kortezwaag met ruimte voor topsport

De raad heeft positief besloten over de renovatie en uitbreiding van het sportcomplex Kortezwaag. Het raadsbesluit van 3 juni 2019 tot het stopzetten van de bouw van de MFA Gorredijk en het initiatief hiervoor terug te leggen in het dorp, maakt dat het besluit over het sportcomplex ook in een ander daglicht komt te staan. Omdat er een relatie is tussen de ontwikkelingen voor De Skâns en SOC Kortezwaag wordt met het Mienskipsinitiatief nu ook gekeken naar nieuwe mogelijkheden van het sportcomplex. Eerst moet er meer duidelijkheid komen over de plannen van de initiatiefnemers voordat er verder kan worden gewerkt aan de eventuele uitbreiding en upgradering van het gebouw.

■ Kwaliteit

Binnen het mienshipsinitiatief rekent men aan de investerings- en aan de exploitatiebegroting van SOC Kortezwaag. Een stichtingsmodel vormt hiervoor de basis. De toelichting op het stichtingsmodel aan de gemeenteraad is uitgesteld door de corona pandemie. Eind maart 2021 heeft de mienskip de toelichting geven aan de gemeenteraad. De plannen voor De Skâns worden in dit zelfde proces meegenomen.

Wij verduurzamen sportaccommodaties in samenwerking met Sport Fryslân en Provincie Fryslân

Voor een groot aantal sportaccommodaties in Opsterland zijn samen met Sport Fryslân een aantal energierapporten opgesteld.

■ Kwaliteit

Landelijk en provinciaal zijn er voor sportclubs ondersteuningsmogelijkheden georganiseerd. Wij hebben daarover gesproken met Sport Fryslân.

Beleidsindicatoren

		Opsterland		Nederland	
Beleidsindicatoren	Eenheid	2016	2020	2016	2020
Niet sporters	% Niet sporters	50,9%	*	48,7%	*

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Deze tabel wordt elke vier jaar geactualiseerd.

Wat heeft het gekost?

Resultaat programma

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2019	Begroting 2020 (primair)	Begroting 2020 (incl wijzigingen)	Realisatie 2020	Mutatie begroting/ realisatie 2020
Lasten	6.695	6.025	6.108	6.321	213
Baten	469	215	215	436	221
Saldo voor bestemming	-6.227	-5.810	-5.893	-5.885	8
Mutaties reserves					
Lasten	-	-	-	-	-
Baten	186	125	125	55	-70
Saldo na bestemming	-6.041	-5.685	-5.768	-5.830	-62

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2020	Realisatie 2020	Mutatie begroting/ realisatie 2020
Saldo per taakveld			
5.1 Sportbeleid en activering	-230	-242	-12
5.2 Sportaccommodaties	-1.078	-1.123	-46
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-345	-336	9
5.4 Musea	-61	-74	-13
5.5 Cultureel erfgoed	-4	-4	0
5.6 Media	-590	-598	-8
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.584	-3.507	77
Saldo voor bestemming	-5.893	-5.885	8
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	-	-	-
Onttrekkingen reserves			
Recreatie en toerisme	125	55	-70
Totaal onttrekkingen reserves	125	55	-70
Saldo na bestemming	-5.768	-5.830	-62

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is € 62.000 nadeliger dan geraamd. Dit kan op hoofdlijnen als volgt worden verklaard:

Coronakosten nadeel € 109.000 (diverse taakvelden)

In dit programma is € 109.000 aan Coronakosten verantwoord. Dit betreft voornamelijk Corona kosten voor OZB compensatie (€33.000, taakveld 5.2) en voor inhuur van personeel om de medewerkers van

Caparis gedeeltelijk te vervangen (€ 71.000, taakveld 5.7). Voor een verdere toelichting op deze posten wordt verwezen naar de paragraaf Corona.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie, voordeel € 78.000 (taakveld 5.7).

Voor recreatie en toerisme is als gevolg van corona minder uitgegeven aan het subsidiëren van evenementen. Dit voordeel van € 70.000 vloeit terug naar de reserve Recreatie en Toerisme. Daardoor kan de onttrekking uit deze reserve ook €70.000 lager zijn dan geraamd. Voor dit programma is dit dus budgettair neutraal.

In 2020 was € 70.000 beschikbaar voor de kap van zieke essen en herplant. De kap is uitgevoerd in 2020 (€49.000) en de herplant zal in 2021 plaats vinden (€ 21.000). Dus een voordeel in 2020 van € 21.000. Voorgesteld wordt om via de resultaatbestemming 2020 de niet uitgegeven €21.000 in 2021 weer beschikbaar te stellen voor de herplant in 2021.

Om de kosten binnen dit taakveld te beperken is de afgesproken kwaliteit van het BKP niet gerealiseerd. Het lagere onderhoudsniveau (voordeel ca. € 57.000) heeft geen gevolgen gehad voor de veiligheid van de inwoners en kapitaalsvernietiging is voorkomen.

Overige kosten, nadeel € 31.000

Dit betreffen diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen ten opzichte van de begroting